

INSTAURAREA ȘI ORGANIZAREA REGIMULUI LEGIONARO-ANTONESCIAN

1. Regimul de autoritate personală al regelui Carol al II-lea

Una dintre problemele controversate ale istoriei interbelice a României este aceea a caracterului regimului politic instaurat de regele Carol al II-lea în perioada anilor 1938–1940. Pentru unii istorici, Carol a fost un dictator de tip fascist și un aventurier politic; alții l-au considerat un autocrat, care, lichidând sistemul parlamentar din România, a avut drept unic scop salvarea țării de la anarhie. „Regimul dictaturii regale nu a fost [...] un regim de tip fascist sau nazist; atât naționalismul cât și antisemitismul său au fost moderate, iar unele dintre vechile libertăți cetățenești au rămas în vigoare. Dominant era mai degrabă un misionarism monarhic doritor de pace internă și armonie socială”¹.

Criza politică izbucnită în urma alegerilor din 1937 a grăbit trecerea la acțiune a lui Carol. Tendințele de regroupare a forțelor politice – a celor de dreapta pe de o parte, a forțelor democratice pe de altă parte – creau o teamă reală în rândul camarilei regale, mai ales că se apropia data unor noi confruntări electorale.

La 10 februarie 1938, Carol al II-lea i-a încredințat președinția noului cabinet patriarhului Miron Cristea². Desemnarea lui în această funcție politică semnifica hotărârea regelui de a conduce personal activitatea guvernului. Se urmărea, pe de altă parte, să se creeze regimului o bază de masă prin influența exercitată de către Biserică asupra populației. Alegerile au fost înlocuite cu referendumul, iar Constituția adoptată la 20 februarie 1938 pune capăt separării puterilor în stat: regelui îi revenea atât puterea executivă, cât și cea legislativă, în timp ce Senatul era lipsit de orice atribut semnificativ³. De asemenea, Camerele urmau să se întrunească „cel puțin o dată pe an” numai din inițiativa suveranului, în timp ce vechile Parlamente funcționaseră ca instituții autonome, de la începutul toamnei până la începutul verii anului următor.

Partidele „istorice”, deși desființate juridic, și-au păstrat structura organizatorică. Intenția regelui a fost aceea de a le asocia regimului de autoritate personală, dar nici țărăniștii, nici liberalii, nu au acceptat colaborarea, cerând lui Carol, prin numeroase memorii, revenirea la democrația parlamentară⁴.

Instalarea cabinetului din 10/11 februarie 1938, anunțarea programului de guvernare, introducerea stării de asediu în întreaga țară, a regimului sever al cenzurii, lărgirea atribuțiilor organelor militare, constituiau tot atâtea elemente ale regimului politic preconizat de Carol al II-lea.

Reconcilierea națională – scopul pentru care a fost instituit regimul – nu s-a realizat, ba mai mult decât atât, între februarie 1938 și septembrie 1940, regele și Garda de Fier s-au confruntat într-o luptă inegală, căreia i-au căzut victime sute de legionari, printre care și conducerea mișcării, în frunte cu Corneliu Zelea Codreanu (ucis în noiembrie 1938), dar și Armand Călinescu, omul forte al regelui, primul ministru al țării, asasinat de legionari la 21 septembrie 1939.

Deoarece noul regim nu a beneficiat de sprijin social și politic, partidele „istorice” nerecunoscându-i legitimitatea, Carol a fost nevoit să creeze un partid care să constituie suportul social al regimului său.

¹ Vlad Georgescu, *România între dictatură, dictatură și război*, în Gh. Buzatu, *România cu și fără Antonescu. Documente, studii, relatări și comentarii*, Iași, 1991, p. 15.

² M. Mușat, I. Ardeleanu, *România după Marea Unire*, vol. II, partea a II-a, noiembrie 1933 – septembrie 1940. București, 1988, p. 791 și urm.

³ Vlad Georgescu, *op. cit.*, p. 14.

⁴ M. Mușat, I. Ardeleanu, *op. cit.*, p. 801 și urm.

Înființat prin lege ca partid de guvernământ, la 16 decembrie 1938, Frontul Renașterii Naționale⁵, imitație, în aparență, a partidelor de tip fascist, nu a dobândit niciodată un rol prea mare în viața politică, decât acela că a permis unor funcționari de mână a doua ca, prin aderarea la această formațiune politică, să urce pe scara ierarhiei politice. În condițiile în care situația internațională se agrava în mod dramatic, regele Carol a încercat, prin vizitele pe care le-a întreprins la Paris și la Londra, în noiembrie 1938, să obțină asigurări concrete în ceea ce privește sprijinul pe care îl puteau acorda statele occidentale în eventualitatea unei agresiuni asupra României. Se aveau în vedere intensificarea legăturilor economice cu Anglia și Franța, pentru a se evita satelizarea economică a țării de către Germania. Tot în acest scop, la propunerea lui Mihail Moruzov, șeful serviciului de informații român, Armand Călinescu a aprobat trimiterea în străinătate a unui ofițer superior, pentru a verifica și aduce unele date referitoare la politica Reich-ului față de România. Ofițerul itinerant, în persoana locotenent-colonelului Gheorghe T. Petrescu, trebuia să stabilească legături cu serviciile de informații aliate, respectiv cu conducătorii acestora, pentru a afla locul pe care România urma să-l ocupe în politica marilor puteri europene. Un obiectiv esențial urmărit prin această misiune era cel legat de poziția Angliei și Franței față de expansiunea Germaniei hitleriste în sud-estul Europei, îndeosebi în România, de „seriozitatea” angajamentelor celor două mari puteri față de București⁶.

Rezultatul constatărilor făcute de ofițerul român, în urma vizitelor efectuate la Paris și la Londra în perioada 24 martie – 9 aprilie 1939, sunt surprinzătoare. Din raportul înaintat S.S.I., datat 11 aprilie 1939, se desprind câteva concluzii: guvernele englez și francez manifestau mai puțină sollicitudine față de necesitățile de armament ale țării; garanțiile unilaterale anglo-franceze în acel context internațional reprezentau doar instrumente diplomatice cu valoare morală și teoretică; cele două puteri aliate urmăreau „mai mult să profite decât să ofere” și, în perspectivă, „una din țările vizate pentru sacrificii importante ar fi chiar România”⁷.

Informațiile culese din statele vizitate vor folosi la elaborarea planului de rezistență a României față de politica expansionistă a Germaniei în sud-estul Europei. „Concluziile” acestui raport sunt mai mult decât edificatoare asupra situației extrem de grave în care se afla România în primăvara anului 1939, situație care se agrava în perioada următoare, culminând cu evenimentele din vara anului 1940:

1. Acordul economic cu Germania a generat în Franța și în Anglia o stare de suspiciune asupra țării noastre.

2. Cele două puteri considerau că un război cu Germania și Italia va fi greu de evitat, scrie locotenent-colonelul Petrescu, „numai cu sacrificii la care ar putea să fie impuse anumite state”⁸.

3. Neaderarea României la pactul anglo-franco-polon era considerată, îndeosebi în Anglia, ca „o vădită alunecare a noastră spre o politică germanofilă sau o intrare – de voie sau de nevoie – în orbita politică a Germaniei, sub formă de aservire economică și dominațiune politică”⁹.

4. Era exprimată convingerea că, în cazul declanșării unui război ce ar fi căpătat caracteristicile unui conflict generalizat, Anglia și Franța vor învinge.

5. Raportul arăta că Anglia insistă asupra formării unui front de est, dar nu din dorința de a stăvili expansiunea germană spre răsărit: „Această expansiune ar fi chiar dorită de axa Londra – Paris, dacă acest lucru ar satisface Germania și Italia și, prin aceasta, și-ar asigura integritatea lor continentală și colonială”¹⁰. Rezultă că cele două țări erau foarte bine informate cu privire la intențiile expansioniste germano-italiene, că declanșarea războiului era iminentă, Germania și Italia fiind sigure de victorie. În aceste condiții, Anglia urmărea ca prin atragerea spre est a unor importante forțe germane, să câștige timp în vederea înarmării.

Declararea neutralității României la începutul războiului nu va face decât să sporească suspiciunile Germaniei față de politica dusă de statul român. Rapida ofensivă germană și capitularea

⁵ Vlad Georgescu, *op. cit.*, p. 15.

⁶ Valeriu Florin Dobrinescu, *Misiunea unui ofițer de informații – locotenent-colonelul Gheorghe Petrescu*, în „Revista de istorie militară” (32–33), 4–5, București, 1995, p. 42–48.

⁷ *Ibidem*, p. 44.

⁸ *Ibidem*, p. 48.

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ *Ibidem*.

Franței în iunie 1940 au găsit România nepregătită, fără aliați, la cheremul unei Germanii hitleriste și al unei Rusii staliniste înțelese încă din august 1939 asupra împărțirii sferelor de influență în Europa est-centrală. În situația creată, cu acordul Germaniei, Stalin a prezentat la 26 iunie 1940 un ultimatum, cerând Basarabia și Bucovina de Nord. Silit de împrejurări, Carol a cedat, așa cum va face și în august, când Transilvania de Nord-Vest va fi încorporată Ungariei prin Arbitrajul de la Viena, și în septembrie, când Cadrilaterul va reveni Bulgariei prin Tratatul de la Craiova.

După căderea Franței, Carol a sperat să poată salva tronul și frontierele țării printr-o apropiere de Germania și prin adoptarea unor măsuri interne menite să atragă simpatia lui Hitler. La 1 iunie 1940, România a renunțat la garanțiile anglo-franceze, iar la 10 iulie s-a retras din Societatea Națiunilor. În plan intern, Frontul Renașterii Naționale a luat denumirea de Partidul Națiunii, iar guvernul Tătărescu, de orientare filoengleză, a fost înlocuit cu un nou guvern, în fruntea căruia a fost numit Ion Gigurtu – cunoscut ca filogerman. Garda de Fier, interzisă până atunci, a fost invitată să intre în guvern, Horia Sima – conducătorul ei – devenind mai întâi subsecretar de stat la Ministerul Educației Naționale, apoi ministrul Artelor și Cultelor.

Sfârșitul lunii august și începutul lui septembrie 1940 s-au caracterizat printr-o stare de spirit deosebit de agitată, societatea românească exprimându-și nemulțumirea față de regimul instaurat de rege, regim care se dovedise incapabil să apere integritatea teritorială a țării. Carol al II-lea era făcut direct răspunzător de situația în care se afla România, de faptul că se angajase într-o politică externă duplicitară, pretându-se la compromisuri periculoase pentru integritatea statului, cât și de situația în care se găsea armata. În cei zece ani de domnie, regele, cu acordul tacit al cercurilor politice și financiare din jurul său, delapidase fondurile strânse din impozite, pe care le-a transformat în conturi personale. S-a dovedit astfel, că vastul program de înarmare nu a fost altceva decât un mijloc de îmbogățire pentru monarh și pentru oamenii de afaceri din jurul său.

Lipsit de popularitate în interior, privit cu suspiciune la Berlin, regimul de autoritate personală al lui Carol al II-lea nu a putut supraviețui ultimei încercări la care a fost supus de către Hitler: Dictatul de la Viena. Uriașe grupări de manifestați străbăteau Bucureștii cerând aducerea la conducerea țării a unui guvern onest, care să se angajeze în lupta pentru Transilvania, pentru teritoriile răpite. În timpul acestor evenimente, la 3 septembrie, legionarii au ieșit în stradă, intenționând să obțină, cu ajutorul câtorva mici grupuri înarmate, controlul asupra unor centre nevralgice din orașele Brașov, Constanța și București¹¹. Acțiunile de acest fel au eșuat, însă pentru regimul carlist situația era disperată. Abdicarea regelui devenise o necesitate, atât pentru țară, cât și pentru el însuși.

2. Abdicarea regelui Carol al II-lea și instaurarea guvernului Ion Antonescu

Tulburările care continuau să aibă loc în țară l-au determinat, pe regele Carol, să-l demită pe primul ministru Ion Gigurtu, la 4 septembrie 1940. Acesta din urmă părea să nu facă față situației încordate, cu atât mai mult cu cât intrase în conflict cu regele, care voia o urgentă remaniere a guvernului. Persoana cu care Gigurtu urma să fie înlocuit trebuia să îndeplinească mai multe condiții: să fie una capabilă să restabilească ordinea, să aibă autoritate în armată, să se bucure de încrederea Gărzii de Fier și, totodată, să nu întâmpine opoziția lui Iuliu Maniu și a lui C. I. C. Brătianu. Omul care întrunea aceste atribute, și care, după opinia sa, îi putea asigura tronul, era generalul Ion Antonescu, la care regele a decis să apeleze.

În istoriografia care se ocupă de această perioadă, metoda prin care Antonescu și-a asumat puterea a fost confuz atribuită unui tip de lovitură de stat conspirativă, înfăptuită cu ajutorul Gărzii de Fier și/sau a germanilor. Această interpretare este însoțită și de afirmația că Antonescu era un general relativ necunoscut și, în consecință, el nu ar fi fost niciodată propus pentru o astfel de funcție, dacă nu ar fi existat un fel de „conspirație fascistă”¹².

¹¹ Francisco Veiga, *Istoria Gărzii de Fier 1919–1941. Mistica ultranaționalismului*, București, 1993, p. 268–269.

¹² M. Fătu, I. Spălățelu, *Garda de Fier. Organizație teroristă de tip fascist*, București, 1980, M. Fătu, *Contribuții la studierea regimului politic din România (septembrie 1940 – august 1944)*, București, 1984.

Se știe că generalul Antonescu era unul dintre cei mai respectați ofițeri din întreaga țară, având totodată și o bună imagine în străinătate datorită carierei sale militare care se întindea pe parcursul a trei războaie. Eforturile depuse pentru a revitaliza Mica Antantă în timpul creșterii pericolului nazist, modul în care a reprezentat România la forurile internaționale dar și încercările pe care le-a întreprins pentru a introduce reforma în structurile armatei erau, de asemenea, bine cunoscute. Aflând de Convenția de Arbitraj de la Viena, din 28 august 1940, și fiind convins că regele îi va cere lui Antonescu să preia conducerea guvernului, Iuliu Maniu a apelat la prințesa Olga Sturdza pe care a trimis-o la Mănăstirea Bistrița, unde Antonescu se afla închis din ordinul regelui, pentru a aranja eliberarea generalului¹³. Misiunea a fost îndeplinită și generalul a părăsit Bistrița cu destinația Predeal, unde a rămas câteva zile.

Între timp, Comisia Română pentru Transilvania, căreia i-a fost încredințată neplăcuta sarcină de a accepta Dictatul de la Viena, revenea la București. La 31 august, Gheorghe Barbul – unul dintre cei care au făcut parte din această delegație – și-a exprimat părerea că singura soluție pentru rezolvarea crizei în care se afla țara era formarea unui nou guvern cu Antonescu la conducere și că regele ar trebui sfătuit în acest sens¹⁴.

A doua zi, la 1 septembrie 1940, a avut loc o întrevedere la Ploiești, la care au participat generalul Antonescu, Iuliu Maniu și cei doi secretari ai săi, Corneliu Coposu și Aurel Leucuița. Despre aceste demersuri Iuliu Maniu spune: „În preajma abdicării regelui Carol al II-lea, ne-am hotărât, eu și d. Ion Antonescu, să nu acceptăm însărcinarea de a face guvernul din partea lui. [...] Întrevederea a avut loc la Ploiești, de unde ne-am întors apoi la București. Urma ca după trei zile să-l întâlnesc aici pe fostul mareșal și împreună să ne ducem la rege pentru a forța abdicarea”¹⁵.

Potrivit relatărilor lui Corneliu Coposu, Antonescu și-a exprimat nedumerirea când Iuliu Maniu l-a prevenit că regele îi va încredința mandatul pentru formarea guvernului, însă după ce a ascultat explicația lui Maniu cu privire la motivul pentru care lui Carol îi rămăneau foarte puține opțiuni, și-a dat cuvântul că nu va accepta decât dacă regele va renunța la tron¹⁶.

La 2 septembrie 1940, în audiența lui Valer Pop, Carol al II-lea a aflat că acesta este extrem de îngrijorat de situație. „Valul de nemulțumiri împotriva mea crește vertiginos, zice el, chiar în armată. După el, chestiunea prezintă o deosebită gravitate [...] Maniu în primul rând și alții cer plecarea mea. Trebuie, zice el, cât mai repede o schimbare de guvern, va trebui găsit ceva, cineva cu prestigiu și autoritate, cum ar fi, după părerea lui, generalul Antonescu. Am rămas uimit – va scrie regele – de această propunere, voi putea oare avea încredere în el?”¹⁷.

La această dată regele nu știa că Antonescu se întâlnise cu Maniu și că se ajunsese deja la o înțelegere în privința abdicării sale. La 3 septembrie, Antonescu a fost adus la palat unde, după o discuție furtunoasă cu Ernest Urdăreanu, s-a întâlnit cu regele. A avut loc, într-o atmosferă deosebit de tensionată, o convorbire care a durat mai mult timp¹⁸. A doua audiență a avut loc într-un moment și mai dificil, creat de mișcarea legionară condusă de Horia Sima, care a încercat să preia puterea prin manifestații și lupte de stradă în București, Timișoara, Constanța, Brașov și Bod.

Antonescu a fost pus într-o situație extrem de dificilă, fiind nevoit să hotărască dacă să-și calce jurământul de credință față de Coroană sau cuvântul dat lui Maniu. În cele din urmă a ales să accepte mandatul din partea regelui, cu condiția ca acesta să îi confere toată puterea necesară, inclusiv prerogativele regale „dobândite” de Coroană în ultimii doi ani. A doua zi diminează, manifestațiile au reînceput cu și mai mare intensitate, dar de data aceasta într-o formă ordonată, cu cântece legionare și cu personalități cunoscute ale mișcării în fruntea lor. Spre deosebire de Constanța și Brașov, unde populația nu a colaborat cu legionarii bariadăți în clădirile publice, la București s-a menținut o presiune constantă împotriva regelui până ce s-a obținut răsturnarea lui.

¹³ Larry L. Watts, *O Casandree a României. Ion Antonescu și lupta pentru reformă 1918–1941*, București, p. 282–285.

¹⁴ *Ibidem*.

¹⁵ *Ibidem*.

¹⁶ *Ibidem*.

¹⁷ M. Mușat, I. Ardeleanu, *op. cit.*, p. 1313.

¹⁸ L. L. Watts, *op. cit.*, p. 286.

În aceeași zi de 4 septembrie 1940, generalul Antonescu a primit din partea lui Carol, în mod oficial, mandatul pentru formarea noului guvern¹⁹. A urmat încă o tentativă de contactare a celor trei forțe politice de primă importanță, pentru alcătuirea unui nou guvern – Partidul Național Țărănesc, Partidul Național Liberal (inclusiv aripa condusă de Dinu Brătianu și cea condusă de Gheorghe Brătianu) și Garda de Fier²⁰. Liderii P.N.Ț. și P.N.L. nu și-au asumat răspunderea de a organiza și de a conduce România pe drumul revenirii la regimul parlamentar-constituțional de dinainte de 1938. Prăbușirea regimului carlist era privită cu satisfacție de către cele două partide, dar acestea au ezitat să-și asume răspunderea preluării puterii pentru că se temeau de o intervenție militară străină care ar fi dus la desființarea statului român²¹.

Antonescu a încercat să se consulte cu Horia Sima, conducătorul Gărzii de Fier, dar acesta nu a putut fi găsit, deoarece se ascundea la Brașov, pentru a evita arestarea, ce părea iminentă în urma eșuării loviturii de stat. Știind că Garda de Fier se bucura de sprijinul Berlinului, Antonescu a căutat să ajungă la un compromis cu reprezentanții ei, arătându-se dispus să le satisfacă pretențiile.

Tot atunci Antonescu a avut două întrevederi cu ambasadorul Germaniei la București, Wilhelm Fabricius, cu care „s-a sfătuit” asupra modului de rezolvare a crizei politice. Fabricius raporta Berlinului că planul lui Antonescu „[...] tinde spre formarea unui guvern cu Garda de Fier și cu câțiva miniștri acceptabili pentru noi, cu excluderea regelui și a clicii sale, dar fără a cere încă abdicarea lui [...]”. În înțelegere cu colegul meu italian [...] l-am sfătuit pe Antonescu să-și asume drepturile dictatoriale, să înlăture anturajul regelui, urât de către țară, și să ordone miniștrilor și secretarilor de stat să rămână la posturile lor până la rezolvarea definitivă a problemei cabinetului și a problemei eventualei abdicări a regelui, iar el să guverneze în mod autoritar²².

Seara, Antonescu a avut o altă audiență la rege, în timpul căreia i-a explicat situația și a cerut, din nou, puteri depline pentru conducerea statului. Și de această dată regele a ezitat să i le acorde. La miezul nopții de 4 spre 5 septembrie, Carol l-a trimis pe Valer Pop la Fabricius pentru a sonda poziția Germaniei cu privire la situația din România. Fabricius a repetat sfatul dat lui Antonescu și anume că în momentul de față numai o mână forte poate salva țara de a prăbuși²³. În sfârșit, la orele 4 dimineața, Carol al II-lea a emis un decret prin care conferea puteri depline generalului Antonescu²⁴. Regele își rezerva dreptul de a numi pe șeful armatei, de a bate monedă, de a conferi decorații militare și de stat, de a acorda amnistieri, de a numi ambasadori și de a încheia tratate. În afara acestora toate celelalte puteri erau exercitate de președintele Consiliului de Miniștri. Examinând conținutul decretului, constatăm că regele își rezerva două prerogative care puteau pune în primejdie autoritatea generalului Antonescu. Regele rămânea capul oștirii. Acest paragraf ar fi devenit o sursă inevitabilă de conflict între el și Antonescu. Și unul și celălalt și-ar fi disputat exercițiul autorității asupra armatei. Mult mai grav era ultimul paragraf, pentru că anula practic decretul „deplinilor puteri”. Într-adevăr, modificarea legilor fundamentale ale statului se putea face numai prin decret regal. În plus, generalul nu putea numi miniștri și secretari de stat cu care să formeze guvernul, ci trebuia să obțină semnătura lui Carol, pentru că numirile în aceste funcții se făceau tot prin decret regal.

În cursul aceleiași zile de 5 septembrie, Antonescu a continuat consultările cu conducătorii partidelor politice și cu reprezentanții Gărzii de Fier în vederea rezolvării crizei de guvern. Antonescu a încercat să formeze un executiv capabil să facă față unei situații care se înrăutățea de la o clipă la alta, dar toate strădaniile sale au fost inutile. El a sugerat regelui că „fiecare situație nouă cere o soluție nouă”²⁵, aceasta nefiind altceva decât o aluzie voalată la necesitatea abdicării. Aflat la Președinția Consiliului de Miniștri, generalul a fost informat că mulțimi de oameni au atacat clădirea poliției și că se îndreptau spre Palatul Regal. La ora 9³⁰, Antonescu s-a reîntâlnit cu regele, căruia i-a amintit toate

¹⁹ Aurică Simion, *Regimul politic din România în perioada septembrie 1940 – ianuarie 1941*, Cluj-Napoca, 1976, p. 24.

²⁰ *Ibidem*.

²¹ M. Mușat, I. Ardeleanu, *op. cit.*, p. 1317.

²² A. Simion, *op. cit.*, p. 24.

²³ M. Mușat, I. Ardeleanu, *op. cit.*, p. 1319.

²⁴ L. L. Watts, *op. cit.*, p. 290.

²⁵ *Ibidem*, p. 290–291.

greșelile pe care acesta din urmă le-ar fi comis în ultimii zece ani și i-a cerut să abdice până la ora 4 dimineața.

În cursul nopții au fost convocați la palat câțiva dintre cei mai apropiați colaboratori, militari și civili, ai lui Carol²⁶. Părerile celor convocați au fost contradictorii: unii au arătat că singura soluție era abdicarea, în timp ce alții l-au sfătuit să nu renunțe la tron și să ia măsuri pentru pedepsirea lui Antonescu și restabilirea ordinii în țară²⁷. În urma convorbirilor purtate cu șeful Marelui Stat Major, generalul Gheorghe Mihail, cu fostul prim-ministru, generalul Gheorghe Argeșanu și cu fostul ministru de război, generalul Paul Teodorescu, regele începuse să spere, din nou, că își va salva tronul. Cei trei generali s-au oferit să-l aresteze pe Antonescu și să restabilească, prin măsuri severe, ordinea²⁸. Atitudinea procarlistă a acestora le-a atras, din partea celui din urmă, destituirea din funcțiile pe care le dețineau și arest la domiciliu.

Ambasadorul polon Raczyński raporta că regele nu se putea împăca cu ideea abdicării. El „a pus la cale un plan de a instaura un guvern de generali și de a-i reține lui Antonescu puterile acordate cu o noapte în urmă. [...] Planul implica un atentat la viața lui Antonescu, atentat pentru care au fost desemnate două amplasamente, unul lângă Palatul regal, celălalt la reședința personală a lui Antonescu. Planul a fost dejucat când ministrul de Interne, generalul David Popescu, considerat fidel regelui Carol, l-a prevenit pe Antonescu să acționeze rapid, și la orele 4, în dimineața de 6 septembrie, l-a trimis pe aghiotantul său de încredere, colonelul Elefterescu, la regele Carol, cu cererea de a abdica nu mai târziu de orele 6 dimineața²⁹. În acest ultimatum generalul îi propune regelui două variante: fie abdică imediat, și în acest caz îi asigură securitatea pentru a părăsi țara, fie în caz contrar, va urma un „război civil“ și ocuparea României de către „o putere străină“.

Mihail Manoilescu, prezent și el la palat în acea noapte, a insistat pe lângă rege ca înainte de a se lua o decizie să se ceară sfatul Legației germane, oferindu-se să îndeplinească el însuși această misiune. Discuția dintre Manoilescu și Fabricius a avut un rol hotărâtor în decizia de abdicare a suveranului. Ambasadorul german, bine informat asupra crizei politice și a situației de la palat, a arătat că, în calitate pe care o avea, nu putea să se amestece în treburile interne ale României. În același timp, el a precizat că personal „nu pune preț“ pe rămânerea regelui Carol. De altfel, adaugă Fabricius, în acel moment tocmai „studiază mersul trenurilor“ cu care regele urma să părăsească țara³⁰. Revenit la palat, Manoilescu i-a propus lui Carol să abdice, aceasta fiind singura soluție a ieșirii din criză.

La ora 6¹⁰, dându-și seama că totul era pierdut, regele Carol al II-lea a părăsit tronul în favoarea fiului său Mihai, iar a doua zi a plecat din țară³¹. În aceeași dimineață regele Mihai a depus jurământul în fața generalului Antonescu, a patriarhului țării și a președintelui Înaltei Curți de Casație și Justiție³².

3. Alcătuirea guvernului, structură și program

După plecarea în străinătate a regelui Carol, una dintre principalele probleme ale cercurilor politice conducătoare de la București a fost aceea a alcătuirii noului guvern. Fără a avea un partid politic propriu și fără a fi el însuși politician, Antonescu a purtat discuții cu Iuliu Maniu, C. I. C. Brătianu și Horia Sima, în vederea constituirii unui cabinet de „uniune națională“. În cadrul tratativelor liderii P.N.Ț. și P.N.L. au căutat să obțină, din partea lui Antonescu, toate concesiile posibile. În mod concret, ei au cerut să nu fie împiedicată activitatea celor două partide și, în schimb, au promis să nu-i creeze

²⁶ La această întâlnire au participat Gh. Brătianu, A. C. Cuza, M. Manoilescu, generalul D. Popescu, ministrul de interne, și generalii Gh. Mihail și P. Teodorescu, *Ibidem*, p. 292.

²⁷ Cei care s-au pronunțat pentru abdicarea regelui au fost: Gh. Brătianu, A. C. Cuza, D. Popescu și M. Manoilescu. *Ibidem*.

²⁸ Andreas Hillgruber, *Hitler. Regele Carol și Mareșalul Antonescu. Relații germano-române 1938–1944*, București, 1994, p. 131.

²⁹ L. I. Watts, *op. cit.*, p. 293–294.

³⁰ A. Simion, *op. cit.*, p. 31.

³¹ *Ibidem*.

³² Ion Antonescu și „Garda de Fier“. *Pe marginea prăpastiei (21–23 ianuarie 1941)*, vol. I, Târgu Mureș, 1991, p. 42.

dificultăți în conducerea țării și să-i dea concursul prin specialiști. Antonescu a recunoscut utilitatea în viața politică a celor două partide și a promis că va permite funcționarea organizațiilor centrale și județene, dar a insistat să fie suspendate întrunirile și manifestațiile zgomotoase, care ar fi tulburat ordinea publică³³.

Negocierile în vederea constituirii guvernului s-au dovedit a fi extrem de dificile. Iuliu Maniu și C. I. C. Brătianu nu au acceptat să facă parte din echipa guvernamentală și s-au constituit în opoziție cu intenția de a-și păstra forțele intacte pentru perioada finală a războiului, când victoria puterilor democratice occidentale, în care credeau, i-ar fi adus din nou în fruntea vieții politice a țării. Formula guvernului de uniune națională s-a dovedit nerealizabilă, atât datorită presiunilor exercitate asupra lui Antonescu de legionari (care insistau pentru constituirea unui guvern preponderent legionar) cât, mai ales, datorită opoziției Legației germane față de prezența în fruntea unor ministere a unor personalități provenite din rândul P.N.Ț și P.N.L., recunoscute pentru atitudinea lor filoengleză și filofranceză. Legația germană recomanda o altă formulă: un guvern alcătuit din conducători legionari, la care să se adauge câțiva militari la Ministerul Apărării Naționale și tehnicieni la departamentele economice³⁴. Ion Antonescu a aprobat această formulă, dar Garda de Fier întârzia să-și prezinte candidații³⁵.

În cadrul mișcării legionare se manifestau deosebiri de vederi față de participarea la guvern. Horia Sima insistă pentru formarea unui guvern preponderent legionar, aflat sub conducerea lui Antonescu, în timp ce Ion Zelea Codreanu (tatăl lui Corneliu Zelea Codreanu), invocând concepțiile fiului său, cerea legionarilor să rămână pentru un timp în afara guvernului și să se pregătească pentru preluarea puterii³⁶.

După îndelungi conciliabule, formula noului guvern a fost definitivată în noaptea de 14/15 septembrie 1940. Ion Antonescu a devenit președintele Consiliului de Miniștri; tot el își asuma și apărarea națională. Garda de Fier deținea vicepreședinția Consiliului de Miniștri prin Horia Sima, Ministerul Afacerilor Interne unde a fost numit Constantin Petrovicescu, Ministerul Afacerilor Străine – Mihail Sturdza, Ministerul Lucrărilor Publice și Comunicațiilor prin Pompiliu Nicolau, Ministerul Educației Naționale, Cultelor și Artelor – Traian Brăileanu și Ministerul Muncii, Sănătății și Ocrotirilor Sociale – Vasile Iașinschi. Ministerele cu profil economic au fost încredințate unor specialiști: profesorul Gheorghe Leon a fost numit ministru al Economiei Naționale, dublat fiind de legionarul Corneliu Georgescu ca subsecretar de stat. La cererea Legației germane, în fruntea Subsecretariatului de stat pentru petrol și exploatarea minieră din cadrul Ministerului Economiei Naționale a fost desemnat V. Dimitriuc. Directorul Băncii Românești, George Cretzianu, a fost numit ministru al Finanțelor, avându-i ca subsecretari de stat pe legionarii Constantin Papanace și Ion Protopopescu. Ministru al Justiției a devenit Mihai Antonescu, Nicolae Dragomir a primit funcția de ministru la departamentul nou creat al Coordonării și Statului Major Economic, inginerul Nicolae Mareș, fost conservator junimist, va deține ministerul Agriculturii și Domeniilor, la care a fost numit secretar de stat țărânistul Petre Nămoianu. Subsecretariatele de stat de la Apărarea Națională au fost încredințate unor militari: generalul Gheorghe Dobre, numit subsecretar de stat pentru înzestrarea și administrația armatei, generalul Constantin Pantazi – subsecretar de stat pentru armata de uscat, iar comandorul Gheorghe Jienescu devine subsecretar de stat pentru Aer și Marină. În Ministerul Afacerilor Interne pentru Poliție și Siguranță a fost numit ca subsecretar de stat Alexandru Rioșanu. Întregul sector al presei și propagandei a intrat sub controlul Legiunii datorită numiri în fruntea subsecretariatului de stat care funcționa pe lângă Președinția Consiliului de Miniștri a legionarului Alexandru Constant. Totodată, Garda de Fier deținea majoritatea absolută a posturilor de secretari generali, directori generali și directori de ministere³⁷.

³³ Ioan Scurtu, *Din viața politică a României (1926–1947). Studiu critic privind istoria Partidului Național Țărănesc*, București, 1983, p. 436–437.

³⁴ A. Simion, *op. cit.*, p. 39.

³⁵ Șt. Palaghiță, *Istoria mișcării legionare scrisă de un legionar. Garda de Fier spre reînvierea României*, București, 1993, p. 157.

³⁶ Preotul Șt. Palaghiță, referindu-se la indicația lui Corneliu Zelea-Codreanu, arată că, în 1937, Căpitanul afirmase: „Dacă voi fi desmenat la putere voi face un guvern din oameni străini de Mișcare pe timp de un an de zile, iar eu voi pregăti elementele legionare de la postul de ministru până la primar, conducând doar lupta în parlament și urmând ca după un an să alcătuiască un guvern legionar”. *Ibidem*.

³⁷ A. Simion, *op. cit.*, p. 41 și urm.

Guvernul instaurat la 14 septembrie 1940 a avut un caracter preponderent legionar. Această concluzie se desprinde nu numai din lista de nume pe care am expus-o mai sus, dar și din parcurgerea listei prefectilor instalați la 21 septembrie 1940. Într-un articol al ziarului „Timpul” din 22 septembrie 1940 este consemnat faptul că printre cei 45 de prefecti, a căror imensă majoritate era legionari, întâlnim doar un singur militar activ.

Refuzând ei înșiși să facă parte din guvernul constituit de Ion Antonescu, Iuliu Maniu și C. I. C. Brătianu, conducătorii P.N.Ț și P.N.L., au lăsat libertate cadrelor medii să participe ca tehnicieni în nou executiv. Drept urmare, liberalul Alexandru Ottulescu a fost numit guvernator al Băncii Naționale a României, iar țărănistul Dimitrie Gerota a primit secretariatul general al Ministerului Justiției³⁸.

Momentul 6 septembrie reprezintă, de fapt, o rotație în sistemul politic – s-a suspendat Constituția din 1938, a fost dizolvat Parlamentul – dar regimul instaurat rămâne tot o formă de dictatură, în care se vor confrunta două forțe: pe de o parte Antonescu, ce reprezenta armata, pe de altă parte Horia Sima, conducătorul Gărzii de Fier, ca forță politică de necontestat în acel moment istoric. Putem vorbi, pentru perioada 6 septembrie 1940 – 21 ianuarie 1941, de o dualitate a puterii în stat.

După preluarea conducerii, Ion Antonescu a acționat pentru oprirea manifestațiilor îndreptate împotriva Dictatului de la Viena și pentru reinstaurarea ordinii. Mijloacele folosite în acest scop au fost diverse: pe de o parte îndemnuri la ordine, la muncă, la reluarea unei vieți normale, iar pe de altă parte amenințări deschise că cei care nu se vor supune dispoziției autorităților vor suporta rigorile legii. Au fost emise o serie de decrete-lege prin care erau desființate atât demnitățile de consilier regal, cât și Consiliul de Coroană (6 septembrie 1940). De asemenea, a fost adoptat decretul-lege privind controlul foștilor demnitari ai statului din ultimii zece ani, iar la 7 septembrie a fost scoasă în afara legii organizația Straja Țării, urmând ca la 9 septembrie să fie dizolvat Partidul Națiunii. Au fost alcătuite comisii speciale pentru a ancheta „condițiunile în care s-au acordat toate concesiunile și prospecțiunile miniere de orice natură, inclusiv cele petroliere, din ultimii 12 ani”³⁹.

Concomitent cu anunțarea în presă a formulei noului guvern, România a fost proclamată la 14 septembrie 1940 „Stat Național-Legionar”, în care Garda de Fier era singura formațiune politică ce avea dreptul să activeze în mod legal⁴⁰. În aceeași zi, la Palatul Cantacuzino a avut loc solemnitatea depunerii jurământului, în fața regelui, a noului guvern, iar la 15 septembrie 1940, la invitația generalului Antonescu, s-a întors din exil, de la Florența, regina Elena, pentru a completa educația fiului său.

Un punct nevralgic, asupra căruia s-a insistat în lucrările care au abordat instaurarea regimului legionaro-antonescian, îl constituie supraviețuirea monarhiei ca instituție după septembrie 1940. Aurică Simion susține că Antonescu ar fi fost singurul care ar fi luat în calcul abolirea monarhiei, dar că în realizarea intențiilor sale a trebuit să țină cont de opoziția liderilor țărăniști, liberali și legionari, precum și de probabilitatea declanșării unor tulburări⁴¹. În nici o altă lucrare studiată nu am găsit vreo referire la intențiile lui Antonescu de a înlătura monarhia. Noi considerăm că aceasta este o gravă acuză la adresa generalului care, de bună seamă, nu ar fi scăpat celor care l-au judecat în mai 1946. Drept urmare,

³⁸ Despre refuzul partidelor istorice de a participa efectiv la guvernare, cât și despre dificultățile întâmpinate de Antonescu în constituirea noului guvern, ambasadorul polon Raczyński nota la 16 septembrie 1940: „noul guvern este constituit aproape în întregime din oameni noi excluzând totalmente orice grupare politică din țară, în afara Legiunii, chiar și pe cei care s-au opus regimului regelui Carol. Totuși, nu aceasta a fost intenția inițială a lui Antonescu. Generalul avusese de gând să formeze un guvern național care ar fi inclus, pe lângă Garda de Fier, pe conducătorii experimentați și influenți ai partidelor Național-Țărănesc și Liberal. La negocierile care au precedat formarea guvernului, Garda de Fier a pretins la început toate portofoliile în afară de Apărare și Finanțe și a cerut proclamarea României ca stat legionar și a mișcării legionare ca unic partid recunoscut legal. În timpul negocierilor, legionarii au făcut numeroase concesii, insistând doar asupra proclamării caracterului unipartidic al statului. Maniu a fost primul care s-a retras de la negocieri. Posibilitatea unei înțelegeri cu liberalii a existat până la orele 4, în după-amiaza ultimei zile (14 septembrie). Aceasta a eșuat deoarece conducătorul partidului, Dinu Brătianu, înscris candidat pentru Ministerul Economiei Naționale nu a vrut să susțină intrarea în acest cabinet a lui Otto Constantinescu, nominalizat de către liberalii dizidenți și deoarece inflexibilul Gh. Brătianu, pentru care urma să creeze un post de vicepremier (pe lângă cel inserat lui Horia Sima) a refuzat această poziție, precum și oferta Ministerului de Externe datorită desemnării prințului Sturdza și altor legionari pentru posturile diplomatice cheie”. L. L. Watts, *op. cit.*, p. 300-301.

³⁹ A. Simion, *op. cit.*, p. 50.

⁴⁰ Ion Antonescu și „Garda de Fier”..., p. 67.

⁴¹ A. Simion, *op. cit.*, p. 34.

considerăm că așa-zisa intenție a generalului de a se debarasa de rege este o falsă problemă, care nu merită să fie pusă în discuție nici ca ipoteză, din moment ce nu există dovezi în acest sens.

Făcând un salt în timp, în mai 1946, Antonescu a fost învinuit că a făcut guvern cu bază legionară. Horia Sima aprecia că „factorii care au impus Statul Național-Legionar” au fost: popularitatea mișcării legionare, izolarea generalului, care nu dispunea de o bază de masă, teama că regele Carol putea organiza o contralovitură și ambiguitatea poziției germane, care părea să încline spre Legiune⁴². Nu știm dacă Antonescu urmărea, prin colaborarea cu legionarii, să-și creeze o pavază împotriva oamenilor lui Carol (pe care, după cum arătat mai sus, i-a înlăturat, așa cum s-a întâmplat cu generalii Mihail și Teodorescu) însă, în Memoriul adresat Tribunalului Poporului la 15 mai 1946, arată că a făcut guvern cu bază legionară deoarece „nu era în țară la acea epocă altă bază politică. Era de ales între anarhie, cu consecințele ei – protectorat și prăbășirea totală a granițelor – și încercarea de a liniști, de a canaliza, de a domina sau de a stinge o mișcare al cărei caracter terorist putea prăbuși total neamul românesc”⁴³. Istoricul Francisco Veiga vine și el cu argumente în sprijinul afirmației de mai sus, arătând că armata nu avea suficient sprijin popular pentru a forma o dictatură militară, iar filonazismul hotărât al legionarilor constituia o acoperire a generalului pentru fosta sa simpatie față de Aliați⁴⁴.

În paralel cu încercarea de a forma un guvern viabil, Antonescu a lansat un tip de reforme pe care le-a promovat de-a lungul întregii sale cariere. Pe lângă faptul că i-a urmărit în justiție pe cei responsabili de a fi împins România în pragul dezastrului economic, politic și militar, generalul a dus o campanie de reformă ce privea Biserica, școlile, instituțiile de stat, birocrăția, individul însuși. A doua zi după abdicarea regelui Carol al II-lea, Antonescu a publicat „Principiile de bază ale noului stat”, principii ce vor sta la baza organizării și funcționării tuturor instituțiilor guvernamentale. Acestea sunt: legalitate integrală, dreptate, omenie, exemplu personal și inițiativă, urmărind ca, prin aplicarea lor să ridice poporul român din marasmul în care se scufundase, la un nivel cât mai înalt de comportament etic și moral⁴⁵.

În fața partenerilor germani, Antonescu a subliniat că baza regimului său nu este aplicarea unei anumite ideologii ci numai restabilirea ordinii și instituirea reformei sociale. Încă de la prima întâlnire cu Adolf Hitler, el a subliniat că nu a fost niciodată legionar, că doar simpatizase cu Garda de Fier pe plan spiritual. Generalul a insistat asupra necesității revenirii lui Hitler în privința deciziei luate la Viena, cât și asupra nedreptății suferite de statul român prin rapturile teritoriale din iunie 1940. Atacând cu o neașteptată energie probleme pe care fusese prevenit să nu le abordeze – atât de Ribbentrop cât și de Göring – Antonescu a dobândit respectul și încrederea lui Hitler, un câștig improtant pentru România acelei vremi.

Politica externă a României a fost stabilită cu mult timp înainte ca generalul să preia puterea. La 21 septembrie 1940, la o întrunire a Consiliului de Miniștri, Antonescu își preciza poziția: „Pot fi foarte prieten cu englezii, dar nu merg cu englezii ca să răstorn statul pentru o prietenie cu ei, merg și cu cel mai mare inamic al meu personal ca să salvez statul”⁴⁶. În ciuda sentimentelor sale pro-Aliate, generalul și-a asumat sarcina de a convinge Germania că, atât el cât și țara sa, puteau fi aliați de nădejde ai Axei. Existența României ca stat independent depindea de succesul sau de eșecul său. Deși era conștient că aderența României la cooperarea româno-germană se baza pe motive strict utilitare și, în mare măsură, datorită realității geopolitice în care se afla, Hitler nu va interveni în problemele interne ale țării, lăsând la latitudinea lui Antonescu rezolvarea lor și aceasta cu atât mai mult cu cât, la 23 noiembrie 1940, statul român va adera la pactul tripartit⁴⁷. Deși, în cursul primei întâlniri dintre Hitler și Antonescu (21–24 noiembrie 1940), marile probleme europene nu au fost discutate, totuși convorbirea din 22 noiembrie a fost hotărâtoare pentru raporturile politico-militare dintre România și Germania. Führerul a văzut în Antonescu omul de încredere pentru „cauza comună” a celor două țări.

⁴² Horia Sima, *Era libertății. Statul național-Legionar*, vol. I, Madrid, 1982, p. 78–79.

⁴³ *Procesul Mareșalului Antonescu. Documente*, vol. I, București, 1995, p. 163.

⁴⁴ F. Veiga, *op. cit.*, p. 280–282.

⁴⁵ L. L. Watts, *op. cit.*, p. 308 și urm.

⁴⁶ *Ibidem*, p. 325.

⁴⁷ Constantin I. Kirițescu, *România în al doilea război mondial*, vol. I, București, 1995, p. 167.

Neînțelegerile dintre general și legionari au apărut foarte repede; fiecare dintre parteneri socotea alianța drept una temporară și urmarea să-și mărească baza de putere și influența în stat. Cei doi protagoniști ai vieții politice românești, Ion Antonescu și Horia Sima, apreciau că, la 14 septembrie, începea nu numai o guvernare nouă, dar și un nou regim alcătuit pe alte baze, pe alte valori. Modalitatea concretă de a atinge acest obiectiv era privită diferit de cele două părți. În timp ce Antonescu preconiza o trecere treptată spre noul regim, în limitele legii, în ordine și fără răzbunări, legionarii vizau o modificare rapidă, cu lichidarea celor legați de regimul carlist. Sima îi reproșa generalului că nu distruge lumea veche și insistă asupra faptului că și în economie „accentul trebuie să cadă pe elementul politic”, că nu tehnocrații ci doar „oamenii noi” pot construi societatea⁴⁸.

Încă din momentul instaurării, asupra noului regim apăseau probleme dintre cele mai grave. Amputările teritoriale aveau drept urmare o scădere importantă a producției agricole, penuria a dus la o inflație galopantă și, la toate acestea, se adăuga și valul de refugiați proveniți din teritoriile pierdute, care trebuiau adăpostiți, alimentați și plasați în locuri de muncă. La începutul lunii noiembrie 1940, sudul și estul țării au fost zguduite de un puternic cutremur, care a provocat numeroase pierderi umane și materiale⁴⁹.

Legionarii au încercat prin intermediul asociațiilor înființate, printre care „Ajutorul legionar”, o rezolvare a unora dintre aceste probleme. Organizația s-a concentrat asupra distribuirii de alimente, înființării de cantine în cartierele periferice ale Bucureștilor, de măcelării, de magazine sau căutând adăposturi pentru cei sărmani. Aceste măsuri de asistență socială s-au bucurat de mult mai mult succes decât „bătălia prețurilor” sau „campania de românizare” a întreprinderilor evreiești, care au eșuat datorită dezorganizării și abuzurilor⁵⁰.

Pe plan economic și administrativ, Garda de Fier a dat dovadă de multă nepricepere. La 13 septembrie 1940 a fost promulgat un decret-lege, care autoriza Ministerul Economiei Naționale ca, în scopul integrării activității întreprinderilor în politica generală a statului, să numească „ori de câte ori va socoti necesar și fără motivare” un comisar special, care să supravegheze transpunerea în practică a acestui obiectiv⁵¹. Însărcinările și atribuțiile acestor comisari urmau să fie stabilite, de la caz la caz, după natura întreprinderii, prin decizii ministeriale. O dată instalați la conducerea statului, legionarii au ignorat acest decret-lege și au impus un altul, prin care comisarii de românizare primeau puteri discreționare, ceea ce avea drept consecință trecerea întregii economii naționale sub controlul Gărzii de Fier. S-a ajuns, în acest fel, la un șir întreg de abuzuri de la imixțiuni în administrația întreprinderilor până la concedierea funcționarilor pe criterii politice⁵². S-au dovedit nefaste pentru economia țării și alte inițiative legionare. Sub pretextul „românizării capitalurilor” au fost efectuate exproprieri violente, ale căror victime erau în primul rând evreii, care au sfârșit prin a crea panică, numeroși patroni hotărând să-și vândă întreprinderile, pe care le puteau cumpăra, evident, numai germanii.

Ion Antonescu, la rândul său, pune în chip evident țara înaintea partidului și separa cele două noțiuni, punct de vedere pe care legionarii, care identificau țara cu partidul, nu-l puteau accepta. Relațiile dintre cele două forțe politice s-au deteriorat continuu, mai ales după ce abuzurile legionarilor au culminat cu asasinarea, în noiembrie 1940, a 64 de foști demnitari, ofițeri și subofițeri, deținuți la Jilava, pentru amestecul lor în suprimarea lui Corneliu Zelea-Codreanu. A contribuit mult la discreditarea mișcării mai ales asasinarea profesorilor Nicolae Iorga și Virgil Madgearu. Aceste evenimente au marcat momentul din care nu mai exista întoarcere în relațiile dintre Antonescu și Mișcarea legionară, precum și radicalizarea acesteia din urmă.

Toate acestea l-au determinat pe Iuliu Maniu să adreseze, la 3 decembrie 1940, o scrisoare generalului Antonescu, prin care îi cerea să ia măsuri pentru ca „cetățenii de orice categorie socială să redobândească siguranța averii și vieții lor”⁵³. În aceeași zi, Conducătorul a făcut penihila constatare că înarmarea acestei „mișcări ilegale” a fost realizată de serviciile germane⁵⁴.

⁴⁸ Ion Antonescu și „Garda de Fier”..., p. 97.

⁴⁹ F. Veiga, *op. cit.*, p. 282–283.

⁵⁰ *Ibidem*.

⁵¹ A. Simion, *op. cit.*, p. 119.

⁵² *Ibidem*, p. 113.

⁵³ V. Georgescu, *op. cit.*, p. 19.

⁵⁴ A. Hillgruber, *op. cit.*, p. 153.

Când, la 14 ianuarie 1941, Antonescu l-a vizitat din nou pe Hitler, i s-a dat mână liberă să-și lichideze adversarii. Führerul i-a comunicat acum detaliile planului Barbarosa; în principiu, generalul a declarat că este gata să se angajeze în luptă alături de Germania „dacă ar fi nevoie“. Pentru ca România să poată participa la această acțiune militară, țara trebuia să fie pregătită din punct de vedere militar, economic și politic. Antonescu s-a oprit apoi asupra scopului direct al vizitei sale, subliniind că elemente „nepregătite sau aflate în slujba comuniștilor au făcut ca legiunea să piară din popularitate“ și că „s-a ajuns la haos economic“. Cum asupra țării plana „pericolul anarhiei“, Conducătorul Statului a cerut să i se permită „să-și exercite și în realitate puterile cu care a fost investit prin decretul constituțional din septembrie“⁵⁵.

Revenit la București, Antonescu a luat o serie de măsuri împotriva legionarilor, cum ar fi: desființarea comisiilor de românizare a întreprinderilor, înlocuirea ministrului de interne, Constantin Petrovicescu, a directorului legionar al poliției, Alexandru Ghica și schimbarea tuturor prefecților legionari cu militari.

Când, siguri de victorie, legionarii au declanșat rebeliunea, în ianuarie 1941, generalul i-a învins, în numai câteva zile, cu ajutorul armatei. Neavând un program de guvernare bine definit, scindați în numeroase facțiuni, cu o organizare deficitară în plan politic, Garda de Fier a sfârșit prin a fi înlăturată de la guvernare.

⁵⁵ *Ibidem*, p. 155–156.